Л.Л. ЛИТВИНЕНКО,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств, Національний авіаційний університет

Особливості формування інноваційних стратегій інтеграційними об'єднаннями міжнародних корпорацій

У статті проаналізовано основні напрямки розвитку найбільш інноваційних економік світу, визначено фактори, що впливають на вибір інноваційної стратегії інтеграційних об'єднань підприємств, науково обґрунтовані мотиватори та особливості розроблення інноваційних стратегій корпорацій, узагальнені основні види інноваційних стратегій інтеграційних союзів.

Ключові слова: *інновація, інноваційність, інноваційна стратегія, інтеграційне об'єднання.*

Л.Л. ЛИТВИНЕНКО,
к.э.н., доцент кафедры менеджмента внешнеэкономической деятельности предприятий, Национальный авиационный университет

Особенности формирования инновационных стратегий интеграционными объединениями международных корпораций

В статье проанализированы основные направления развития наиболее инновационных экономик мира, определены факторы, влияющие на выбор инновационной стратегии интеграционных объединений предприятий, научно обоснованы мотиваторы и особенности разработки инновационных стратегий корпораций, обобщены основные виды инновационных стратегий интеграционных союзов.

Ключевые слова: *инновация, инновационность, инновационная стратегия, интеграционное объединение.*

In the article the author has analyzed the main development directions of the most innovative economies in the world, has identified the factors affecting the choice of the innovation strategy of enterprise integration unions, has scientifically based motivators and features of the development of corporate innovative strategies, has summarized main types of integration innovation strategies.

Keywords: *innovation, innovativeness, innovation strategy, integration.*

Постановка проблеми. Сучасне інформаційне суспільство вимагає новітніх бізнес–рішень для забезпечення створення стійких конкурентних переваг корпорацій на міжнародному ринку. Більшість потужних компаній пішли шляхом інноваційного розвитку, еволюціонуючи або за рахунок використання власних можливостей, або застосовуючи переваги інтеграційної взаємодії у різних її проявах та формах. В основному, у глобальному середовищі корпорації реалізують одночасно певний комплекс інноваційних стратегій, враховуючи регіональні особливості, тенденції розвитку ринків та забезпечуючи орієнтацію на конкретну цільову аудиторію.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Вирішенню проблем розробки ефективних інноваційних стратегій інтеграційних об'єднань підприємств і, зокрема, науково–дослідних альянсів корпорацій, приділили увагу багато науковців, як вітчизняних, так і зарубіжних. Найбільш цікаві напрацювання представлені у наукових роботах Т.Дж. Ф. Бредончіка, В. Вергуна, Л. Гріллі, І. Зороастрової, К. Гуссена, А. Дукіч, Дж. М. Ерла, І. Єзангіної, Чж. Ін, І. Дж. Кеша, М. Дж. Коломбо, Х. Ліннарссона, А. Мартінез–Нови, Р. Морісона, С. Муртіну, Р. Нарула, Е. Піва, Л. Пічітелло, Чж. Синь, О. Ступницького, Ю. Шаврук, Ю. Шелепової, С. Штефановіч.

Ю. Шаврук в [1] доповнені організаційні форми міжнародних стратегічних альянсів, систематизовано теорії їх дослідження, визначені відмінні риси стратегічних альянсів на противагу іншим формам інтеграційної взаємодії підприємств, досліджено тенденції розвитку стратегічних альянсів у міжнародному економічному середовищі. У розрізі специфічних рис транснаціональних альянсів міжнародних корпорацій необхідно додати, що в основному довгостроковий системний ефект від інтеграційної взаємодії компанії отримують саме за рахунок створення інноваційного продукту чи запровадження базових інновацій. Думка щодо важливості новітніх IT–рішень в діяльності інтеграційних об'єднань провідних компаній відображена у [2], також у даній праці досліджуються дві основні моделі науково–дослідних альянсів корпорацій – розподільчі (підтримуючі) інноваційні групи та інтеграційні групи–інноватори.

Для забезпечення ефективного функціонування потужних інтеграційних об'єднань, орієнтованих на здійснення НДДКР («R&D alliances»), основний акцент необхідно робити на створенні дієвої корпоративної системи управління знаннями [3; 4]. Це дозволяє створити необхідні передумови для накопичення досвіду та знань з метою їх подальшого використання для підвищення ефективності діяльності союзу.

Незважаючи на значні напрацювання у даному напрямку дослідження, залишаються недостатньо розробленими питання оцінки мотиваторів реалізації інноваційних стратегій інтеграційними об'єднаннями міжнародних корпорацій, а також оцінки переваг та особливостей різних типів інноваційних стратегій залежно від рівня інноваційності інтеграційного союзу підприємств.

Мета статті – визначити фактори, що впливають на вибір інноваційної стратегії інтеграційними об'єднаннями міжнародних корпорацій та дослідити особливості формування інноваційних стратегій в умовах посилення глобальної конкуренції.

Виклад основного матеріалу. Рівень інноваційності національної економіки та провідних корпорацій, що її представляють на міжнародному ринку, є важливим критерієм, що визначає сталість та перспективність економічного зростання, а також відображає розуміння необхідності йти шляхом поступального та безперервного розвитку.

У 2014 році за Глобальним інноваційним індексом найбільш інноваційними країнами були Швейцарія, Великобри–

© Л.Л. ЛИТВИНЕНКО, 2015

танія, Швеція, Фінляндія, Нідерланди, США, Сінгапур, Данія, Люксембург, Гонконг, Ірландія, Канада, Німеччина, Норвегія та Ізраїль [8]. Таким чином, більшість провідних економік представляють країни ЄС, що свідчить про їх визначну роботу в напрямку створення надсучасної інфраструктури, формування середовища, сприятливого для реалізації інновацій, та інвестування в підвищення якості людського капіталу. За останні роки ситуація кардинальним чином не змінювалася, хоча деякі європейські країни не увійшли до десятки найбільш інноваційних економік, їх замінили країни–інноватори, що здатні швидко навчатися. У групі країн з рівнем доходів нижче середнього також відзначена і Україна (3 місце в рейтингу). Низькодоходні, проте інноваційні економіки, представлені Кенією, Угандою та Руандою. Поступово за рівнем інноваційності та здатності до освоєння передового інноваційного досвіду на досить високі позиції виходять країни Африканського регіону, що свідчить про їх значні здобутки у цій сфері.

За інноваційною якістю, що визначається показниками продуктивності та якості роботи університетів країни, цитованих наукових публікацій та отриманих міжнародних патентів, лідерство у 2014 році утримують США, Японія і Німеччина у групі економік з високим рівнем доходів, а також Китай, Бразилія та Індія у групі країн з середнім рівнем доходів. Швейцарія в цьому рейтингу посідає четверту позицію [8].

Отримання найбільш інноваційними економіками практичних результатів стало можливо за рахунок вкладення величезних обсягів фінансових ресурсів у НДДКР. Так, у 2004–2014 рр. сукупна частка витрат на науково–дослідну діяльність США, ЄС, Японії та Китаю складала більше 80% глобальних витрат всіх країн світу, причому частка Китаю з кожним роком поступово зростала [8]. Зрозуміло, що без належного фінансування підвищення рівня інноваційності національних економік та окремо взятих суб'єктів підприємницької діяльності було б просто неможливим. Тому у всіх розвинених країнах світу витрати на НДДКР є важливою частиною витратної частини державного бюджету.

Найпотужніші інноваційні країни ЄС розвиваються одночасно в усіх напрямках – у сфері застосування науково–дослідних ресурсів, реалізації інноваційної бізнес–діяльності, комерціалізації інновацій з метою отримання бажаних результатів, передусім економічних ефектів. Це досягається за рахунок державної підтримки інноваційних процесів, організації збалансованої та ефективної національної інноваційної системи. Таким чином, держава проявляє свою зацікавленість в прогресивних змінах, забезпечує створення необхідної бази для розвитку інноваційних, наукоємних виробництв.

Різностороння державна підтримка інноваційного розвитку в країнах ЄС забезпечується, зокрема, за рахунок реалізації Програми структурного фінансування (націлена на створення сприятливих умов для формування економіки знань та концентрації зусиль на найбільш прогресивних напрямках діяльності) та Рамкової програми для науково–дослідного та технологічного розвитку (спрямована на підтримку компаній–інноваційних лідерів на конкурсних засадах) [8]. Таким чином, досягається комплексність охоплення всієї інноваційної інфраструктури та надання імпульсу подальшого розвитку всім суб'єктам господарювання в ЄС шляхом використання новітніх знань і запровадження передових розробок. Існує також ще одна цікава тенденція у розрізі фінансування інноваційного розвитку: у 15 найбільш розвинених країн ЄС, що формують його ядро, переважно фінансуються сфери бізнес–інновацій та комерціалізація інновацій, тоді як в інших країнах, які вступили до ЄС у період 2004–2013 рр., в основному фінансується розвиток науково–дослідних та технологічних робіт.

Упродовж 2004–2013 років у країнах ЄС за кількістю переважали регіональні інноваційні послідовники та помірні інноватори [9]. Проте, саме регіональні інноваційні лідери були найбільш успішними та отримували найбільші вигоди. Незалежно від специфіки інноваційних стратегій європейські підприємства отримували визначені обсяги фінансування з боку держави, проте при цьому враховувалися їх перспективність та важливість і пріоритетність для розвитку економіки ЄС в цілому.

При реалізації програм державного стимулювання інноваційного розвитку в європейському регіоні забезпечується підтримка підприємницьких мереж, альянсів, асоціацій та інших об'єднань провідних компаній, пріоритетом створення яких є безперервне удосконалення та виведення на ринок нової продукції. Зокрема, у 2011 році була створена спеціальна ініціатива – Європейський альянс індустрій творчої праці (ECIA), діяльність якого спрямована на підтримку інновацій та «стартапів», розвиток взаємовигідних відносин між державою та приватним сектором, створення інкубаторів для інновацій, забезпечення доступу партнерських організацій альянсу до фінансування, кластерний розвиток та співробітництво [7]. Функціонування альянсу підтримується за рахунок запровадження спеціальної платформи для управління знаннями та реалізації цілеспрямованих політик розвитку творчих галузей (передусім, дизайн–індустрії). Успішний досвід галузевого альянсового співробітництва країн ЄС планується в майбутньому поширювати на інші сфери.

Проведене дослідження основних показників інноваційного розвитку дозволяє зробити висновок, що передові держави світу досягли значного успіху, реалізуючи певні інноваційні стратегії відповідно до їх можливостей. Особливо високі результати були досягнуті за рахунок формування стійких коопераційних та інтеграційних зв'язків, як національного, так і транснаціонального характеру.

Отже, для підвищення рівня інноваційності міжнародні корпорації можуть співпрацювати в рамках інтеграційних утворень (нові можливості розвитку за рахунок збільшення потенціалу), реалізуючи різноманітні інноваційні стратегії – від найпростіших пасивних до активних наступальних, спрямованих на збереження чи завоювання лідерських позицій на світовому ринку.

На вибір інноваційної стратегії інтеграційного об'єднання підприємств впливають різноманітні чинники, основними з яких є:

– особливості спеціалізації та ступінь диверсифікованості виробництва (інноваційні стратегії можуть бути спрямовані виключно на один вид продукції або охоплювати декілька продуктових ліній, причому при інтеграції можлива кардинальна зміна спеціалізації через знаходження нових можливостей);

– вид та ступінь інтеграції корпорацій (горизонтальна, вертикальна та діагональна інтеграція визначає особливості та сфери взаємодії компаній–партнерів; інноваційні стратегії безпосередньо залежать від ступеню інтеграції підприємств – часткова чи повна інтеграція);

– рівень інноваційності інтеграційного об'єднання підприємств (чим більший рівень інноваційності у компаній–партнерів, тим більше можливостей для реалізації активних наступальних стратегій, розвитку новітніх технологій та знань);

– ресурсний потенціал інтеграційного об'єднання (поява нових можливостей інноваційного розвитку за рахунок комбінування та взаємодоповнення ресурсів, або, навпаки, достатньо скромні інноваційні можливості через недостатньо вигідне поєднання ресурсів компаній при створенні інтеграційних об'єднань);

– специфіка взаємодії з партнерами та споживачами (рівень налагодженості взаємозв'язків з контактними аудиторіями з оцінкою рівня організаційної культури, ефективності маркетингової діяльності та корпоративних інформаційних систем, особливостей прямого чи опосередкованого контакту з цільовою аудиторією);

– фактори міжнародного конкурентного середовища (вплив факторів мікро– та макросередовища);

– особливості та тенденції розвитку ринку, на якому функціонує об'єднання (рівень невизначеності зовнішнього середовища та можливі ризики діяльності інтеграційного союзу);

– масштаб діяльності інтеграційного об'єднання (рис. 1).

Вищезазначені фактори створюють певні межі вибору інноваційної стратегії об'єднання компаній. Проте, також важливо враховувати й ті результати, яких прагне досягнути союз (мотиватори реалізації інноваційних стратегій), оскільки саме вони визначають напрямок, в якому бажають розвиватися учасники угруповання (рис. 2).

Стратегічні альянси–інноватори спрямовують свої зусилля на формування нових конкурентних переваг через розробку та виведення на ринок нової продукції з урахуванням

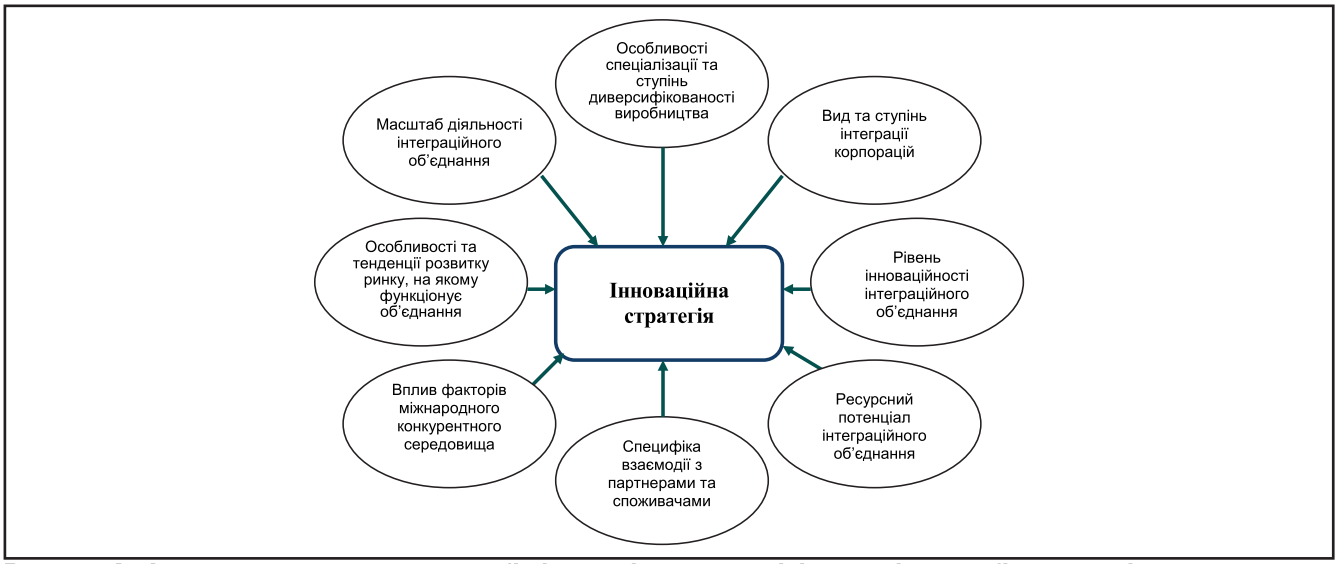

Рисунок 1. Фактори, що впливають на вибір інноваційної стратегії інтеграційного об'єднання підприємств
** Розроблено автором.*

Рисунок 2. Мотиватори реалізації інноваційних стратегій інтеграційними об'єднаннями міжнародних корпорацій
** Розроблено автором.*

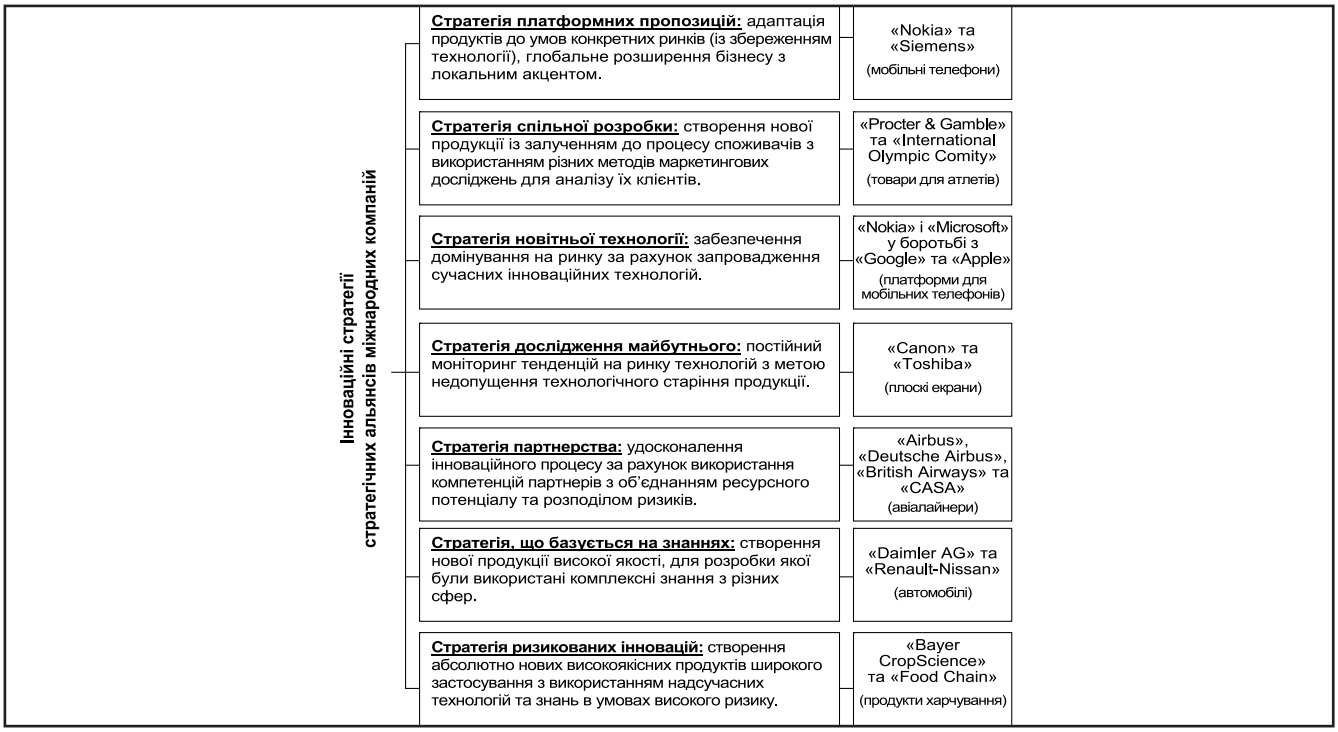

Рисунок 3. Різновиди інноваційних стратегій стратегічних альянсів міжнародних компаній
** Сформовано автором за [5; 6]*

можливих змін потреб споживачів у майбутньому, зайняття нових ніш та сегментів ринку, створення нових знань та технологій. Стратегічні альянси можуть реалізовувати як окремо взяту інноваційну стратегію, так і в певному поєднанні залежно від специфіки взаємодії з компаніями–партнерами.

До основних інноваційних стратегій стратегічних альянсів можна віднести: стратегії платформних пропозицій, стратегії спільної розробки, стратегії новітньої технології, стратегії дослідження майбутнього, стратегії партнерства, стратегії, що базуються на знаннях, стратегії ризикованих інновацій (рис. 3).

Кожна з інноваційних стратегій відповідає специфічним умовам функціонування підприємств і застосовується в залежності від пріоритетів розвитку компаній на національному та міжнародному ринках. Високий рівень конкурентоспроможності об'єднань досягається за рахунок використання потужного інноваційного потенціалу та переваг інтернаціоналізації.

Висновки

У глобальному бізнес–середовищі ключовим параметром сталого розвитку національної економіки є високий рівень її інноваційності, що досягається за рахунок формування економіки знань, забезпечення глибоких структурних змін та удосконалення інноваційної інфраструктури, розвитку науково–дослідної бази та налагодження міжсекторальних зв'язків. Досягненню таких значних результатів сприятиме створення інтеграційних об'єднань провідними міжнародними корпораціями, що реалізують інноваційні стратегії, націлені на здійснення широкомасштабних НДДКР, розробку новітніх технологій та виведення на ринок нової продукції відповідно до запитів споживачів. Об'єднання–інноватори здатні формувати потужні мережі, які здійснюють повний інноваційний цикл.

Ефективне управління інноваційним розвитком забезпечує утримання провідними глобальними корпораціями лідерських позицій на світовому ринку, що сприяє також і підвищенню рівня конкурентоспроможності національних економік.

Список використаних джерел

1. Шаврук Ю.А. Международные стратегические альянсы в глобальной экономике: тенденции развития и регулирование: автореф. дис... канд. экон. наук: 08.00.14 / Ю.А. Шаврук. – Минск, 2014. – 22 с.

2. Cash I.J., Jr. Teaming up to crack innovation and enterprise integration. Harvard Business Review / I.J., Jr., Cash, J.M. Earl, R. Morison. – Boston: Harvard Business School Publishing Corporation, 2008. – 12 p.

3. Narula R. International R&D alliances by firms: origins and development / R. Narula, A. Martнnez–Noya. – Henley–on–Thames: Henley Business School, 2014. – 35 p.

4. Quintana–Garcna C. Knowledge organisation in R&D alliances: its impact on product innovation / C. Quintana–Garcna, A.C. Benavides–Velasco // Technology Analysis & Strategic Management. – 2011. – Vol. 23. – No. 10. – P. 1047–1061.

5. Stefanovic S. Strategic alliances and innovation strategies / S. Stefanovic, A. Dukic // Facta Universitatis. Economics and Organization Series. – 2011. – Vol. 8. – No. 1. – P. 57–67.

6. Вергун В.А. Сучасні інноваційні стратегії ТНК і синергетичний ефект «технологізації» [Електронний ресурс] / В.А. Вергун, О.І. Ступницький // Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки». – 2014. – № 3. – Режим доступу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/2310/2030

7. European Creative Industries Alliance [Electronic resource]. – Mode of access:http://www.eciaplatform.eu/

8. Global Innovation Index 2014 – The Human Factor in Innovation [Electronic resource]. – Mode of access:http://www.wipo.int/econ_stat/en/economics/gii/

9. Innovation Union Scoreboard 2014. – Belgium: European Commission Office Publications, 2014. – 94 p.